

Hästö

Historia.

Som namnet antyder var Hästö ursprungligen en ö som började bildas tack vare landhöjningen för ca 2 000 år sedan.

Bara med fantasins hjälp kan vi ana när de första människorna började ta ön i besittning, förmodligen först fiskare och säljägare som sporadiskt utnyttjat den som bas. Först från 1400-talet och framåt hade så mycket odlingsbar mark stigit fram att fast bosättning blivit möjlig. Man antar att de första bebyggarna kommit från grannbyn Hopsala lite högre upp, eftersom Hästö utgjorde ett gemensamt skattehemman med Rönnkrans i Hopsala fram till 1627.

Länge utgjorde Hästö ett skattehemman. Trots att flera familjer kunde bo på hemmanet var det i en huvudmans ägo fram till 1727 då hemmanet första gången styckades.

Eftersom jordbruksmarken på ön var stenig och svagt avkastande krävdes också annat för att överleva. Fisket var länge viktigt men många av de tidiga bönderna på Hästö var liksom resten av Kronobyborna skickliga timmermän och skeppsbyggare, både med egna skutor och som timmermän vid Amiralitetets skappsvarv på Jouxholmen, en bit österut från Hästö. Ända fram till början av 1800-talet byggdes båtar på Hästö, men sedan gjorde landhöjningen att verksamheten dog ut.

I stället skapades mera mark för jordbruk och flera hemman tillkom genom delning. Från början av 1700-talet är Hästö förenat med resten av Kronoby med en landtunga, men det dröjer in på 1960-talet innan man fick en ordentlig väg. Fram till dess var det en smal kärrväg som utgjorde den enda fasta förbindelsen till grannbyn och därifrån vidare. Ofta dessutom i mycket dåligt skick (orienterarna får bekanta sig med den på väg till lördagens start) så i praktiken var Hästöborna skärgårdsbor med lika god förbindelse till Larsmo och Jakobstad som till Kronoby.

Många hushåll och stora familjer gjorde att befolkningen växte. Som mest bodde närmare 100 personer på Hästö under perioden 1860-1930. Så många kunde inte försörja sig utan utflyttningen till städer och till Amerika var stor. Efter kriget skedde sedan en snabb minskning av den bofasta befolkningen så att i början av 1980-talet fanns det under 10 kvar. En viss återflyttning har skett så numera bor ca. 15 fast på Hästö.

Det som däremot kraftigt har ökat på Hästö är fritidsbebyggelsen. Man räknar med att på Hästö och angränsande område finns ca. 250 sommarstugor, vilket sätter stor prägel på livet på Hästö sommartid.

Landskapet

Man kan säga att Hästö består av tre helt olika terrängtyper. I väster finns det egentliga Hästö där bebyggelsen alltid funnits, omgivet av åkrar och vatten. Numera har dock en stor del av de sämsta åkrarna återbeskogats. Sedan finns ett sammanhängande skogsområde, Hästölandet, som tidigare hette Stor Brändölandet efter en stor skogsbrand som en gång härjat hela ön. I väster är terrängen bergbunden och mera lättframkomlig, men ju mera österut man kommer desto stenigare och vresigare blir terrängen. Namnen Norra och Södra Rumlet talar för sig själva!

Stenträsket

I mitten av Hästölandet omgivet av ett stenfält ligger det sägenomspunna Stenträsket. Där ska den hårdföra lagmannen och häradshövdingen Olaus Hamnius under ofärdsår på 1600-talet ha sänkt ner en skattkista som många har försökt finna. Enligt sägnen kan den bara hittas av den som kan plöja med tuppen och harva med hönan så troligen ligger den kvar!

Sevärdheter i närheten

Korpholmens spetälskehospital beläget 1 km längs vägen till Hästö är en plats väl värd ett besök.

Här förvarades (vårdades är nog fel uttryck) spetälska och andra obotligt sjuka och sinnessjuka från 1630-talet till 1841 när det stängdes. Klienterna kunde komma från hela norra Finland och Sverige. Inga ursprungliga byggnader finns kvar, men hospitalskyrkan har återbyggts enligt gamla ritningar och en utställningslokal berättar om förhållandena där. Öppet under helger fram till augusti.

Jouxholmens skeppsvarv fanns på norra sidan av Kronoby å. Här hade svenska Amiralitetet ett skeppsvarv som var i drift mellan 1673 och 1704. Varvet var en för tiden stor och livlig arbetsplats. Varvet upphörde på grund av landhöjningen och att man övergick till att bygga båtar av ek. På platsen finns en utställningslokal och en smedja i tidstypisk stil.

Hästöskatan vid ändpunkten för Hästövägen är det som ofta förknippas med Hästö Här finns Kronoby Båtklubbens paviljong, badstrand, en båthamn och sedan ett tiotal år Hästöskata ab med sommarrestaurang, stuguthyrning och husvagnsparkering

Kända Hästöättlingar

De äldre deltagarna minns kanske den förre Finlayson VD:n och ordföranden för arbetsgivarförbundet på 1970-talet Stig H Hästö. Han härstammade från Hästö

Mera kända numera är författarbröderna Kjell och Mårten Westö vars farfar i tiderna flyttat från Hästö.

Orientering

Den speciella terrängen som var känd för att vara krävande och svårframkomlig har förstås tidigt använts för orienteringstävlingar. Flera stora nationella tävlingar har ordnats och 1999 ordnade OK Botnia medeldistans FSOM här. Modernt skogsbruk och en skogsbilväg gör att ödemarkskänslan inte är lika närvarande som förr, men krävande är terrängen fortfarande.

